

Förslag till inrättande av
Sveriges museum om Förintelsen
vid Statens historiska museer

*Resväska från Auschwitz-Birkenau State Museum
Ur utställningen Speaking Memories – Förintelsens sista vittnen (SHM och J!)*
Foto: Erik Lernestål, SHM

Innehåll

Sammanfattning	3
Inledning.....	5
Ett angeläget museum	6
Museets inriktning och uppdrag	6
Verksamhetens inriktning	6
Publik utveckling och målgrupper	8
Överföring av uppgifter från Forum för levande historia	9
Samverkan med externa parter.....	11
Rådgivande organ	12
Förslag till uppdrag.....	13
Organiseringen av museet vid SHM	13
Utgångspunkter för inordnandet av museet.....	13
Uppbyggnadsskede med verksamhet i temporär lokal.....	14
Publik verksamhet	14
Digital museiverksamhet	16
Samlingsförvaltning	17
Forskning och utveckling.....	20
Samverkan	21
Ledning och verksamhetsstöd	22
Temporära lokaler.....	24
Sveriges museum om Förintelsen – permanent verksamhet	25
En ny kunskapsnod har etablerats	25
Permanent lokaler	26
Beräknade kostnader	27
Kostnader för verksamhet i temporära respektive permanenta lokaler	27
Kostnaderna i förhållande till betänkandet.....	28
Intäkter	29
Uppgifter i regleringsbrevet.....	30
Referenser	31
Bilagor	32
Bilaga 1. Förslag till förordning med instruktion för Statens historiska museer	32
Bilaga 2. Budgetförslag	35
Bilaga 3. Informations- och dialogmöte den 31 maj 2021.....	36

Sammanfattning

Statens historiska museer (SHM) har fått i uppdrag att lämna förslag till inrättandet av Sveriges museum om Förintelsen som ett museum inom myndigheten. Enligt uppdraget har regeringen ambitionen att Sveriges museum om Förintelsen ska vara inrättat i myndigheten den 1 juli 2022 samt att museet senast den 1 juli 2022 ska inleda en publik verksamhet. Museet ska ligga i Stockholm.

I uppdraget ingår att ge förslag på inriktning för museet, hur samverkan kan organiseras och vilka uppgifter som idag utförs av Forum för Levande historia bör samlas i museet. Uppgifter om lokalbehov och kostnader för uppbyggnaden och det fullskaliga museet ska också lämnas.

SHM:s förslag

Förintelsen är en oförglömlig del av världens historia och därför även en del av Sveriges historia. Museet bör ha till uppgift att bevara och föra vidare minnet samt fördjupa kunskaperna om Förintelsen, och därtill diskutera Förintelsens betydelse i dag och påverkan på samhället.

För att få till stånd en relevant och långsiktigt stabil verksamhet av hög kvalitet krävs nationell och internationell samverkan med civilsamhället, minnesinstitutioner, myndigheter samt universitet och forskningsinstitutioner. Formerna för samverkan bör SHM utforma utifrån verksamhetens olika behov och förutsättningar. Myndighetens insynsråd kan utökas med två ledamöter för att täcka in bredden i SHM:s verksamheter.

Forum för levande historias dokumentation av vittnesmål bör kunna överföras till SHM. Andra verksamheter bedöms inte kunna flyttas. Myndigheterna bör dock samarbeta om högtidlighållandet av Förintelsens minnesdag, om medverkan från SHM i International Holocaust Remembrance Alliance samt om en nyutgåva av boken *Om detta må ni berätta*. SHM:s tillkommande och Forum för levande historias nuvarande uppdrag är komplementära. Myndigheterna bör arbeta med Förintelsen utifrån sina respektive uppdrag och samverka för att tillvarata varandras erfarenheter och kompetens.

Sveriges museum om Förintelsen ska utvecklas till att vara en kunskapsnod för hela landet och internationellt med såväl fysiska som digitala resurser. Uppbyggnaden behöver fokusera på att få på plats fyra centrala delar av lika betydelse:

- En fysisk publik verksamhet skapas i Stockholm i en byggnad som är anpassad för museets inriktning och verksamhet.
- En samling byggs upp, förvaltas och görs tillgänglig för såväl museets verksamhet som för externa användare.
- En digital verksamhet utvecklas så att verksamheten och samlingen når ut och finns tillgängliga för alla.
- En forsknings- och utvecklingsverksamhet inrättas, med nära samarbete med universitet och forskningsinstitut i Sverige och internationellt.

Etableringen bör ske stegvis med en publik verksamhet i temporära lokaler under ett uppbyggnadsskede på fem till åtta år. SHM föreslår att det permanenta museet inryms i en befintlig byggnad. För att skapa en märkesbyggnad bör byggnaden ges någon form av gestaltning och/eller tillbyggnad som synliggör mötet mellan Förintelsens historia och framtidens behov av att minnas och fortsätta att förändra samhället.

För verksamhetens uppbyggnad behövs cirka 40 årsarbetskrafter och ett anslag mellan 67,7 och 91,2 miljoner kronor. Den högre kostnaden på 91 miljoner kronor beror på att myndigheten under år 2027 tillfälligt kommer att ha hyreskostnader för både temporära och permanenta lokaler. För den permanenta verksamheten beräknas antalet årsarbetskrafter vara drygt 37 och anslaget cirka 80 miljoner kronor.

Inledning

Statens historiska museer (SHM) har fått i uppdrag att lämna förslag till inrättandet av Sveriges museum om Förintelsen som ett museum inom myndigheten (Ku2021/00875). Uppdraget ska redovisas till regeringen (Kulturdepartementet) senast den 18 juni 2021. Enligt uppdraget har regeringen ambitionen att Sveriges museum om Förintelsen ska vara inrättat i myndigheten den 1 juli 2022 samt att museet senast den 1 juli 2022 ska inleda publik verksamhet. Museet ska ligga i Stockholm.

Myndigheten ska lämna förslag på:

- hur museet ska organiseras i relation till SHM:s befintliga verksamhet
- ändringar i myndighetens instruktion och regleringsbrev som är nödvändiga för inrättandet
- vilken inriktning museet bör ha
- vilka av de uppgifter som i dag utförs av Forum för levande historia som bör samlas i museet.

Myndigheten ska därutöver lämna underlag som beskriver:

- ekonomiska och personella behov vid inrättandet av museet
- en beräkning av de årliga kostnaderna, dels under uppbyggnaden, dels för den fullskaliga museiverksamheten
- museiverksamhetens lokalbehov utifrån den inriktning som föreslås
- om och i så fall hur ett rådgivande organ med experter kan knytas till museet
- hur samverkan med institutioner och museer nationellt och internationellt kan etableras.

Uppdraget ska utföras med utgångspunkt i museilagen (2017:563), Stockholmsdeklarationen från 2000 och Internationella alliansens för hägkomst av Förintelsen (IHRA) Ministerdeklaration från 2020, samt betänkandet *Sveriges museum om Förintelsen* (SOU 2020:21).

Tidsramen för uppdraget medför att SHM:s redovisning är på övergripande nivå. Myndigheten har prioriterat fakta och uppgifter som bedöms nödvändiga för att regeringen ska kunna besluta att inrätta museet och tilldela anslag. Att etablera ny museiverksamhet tar flera år, också inom en befintlig myndighet. Processen påverkas av många faktorer som behöver utredas närmare, till exempel lokaler för det permanenta museet.

I förslaget ges underlag för planering och resursberäkning för att bygga upp verksamheten samt för en framtida fullskalig och permanent verksamhet. Beskrivningen anger ramar för den framtida verksamheten, vilka kommer att konkretiseras och utvecklas efter att myndigheten har fått uppdraget att etablera museet.

De medel som SHM hemställde om i en skrivelse 2021-05-21 för att kunna påbörja etableringen och utveckla den publika verksamhet som kan öppna senast 1 juli 2022 (SHM dnr 120-501-2021) ingår inte. Det medelstillskott som begärts för 2021 är en förutsättning för att täcka ersättningsarbetskraft så att myndighetens övriga verksamheter inte belastas, förstärka ett redan ansträngt verksamhetsstöd på myndigheten, starta arbetet med att

öppna en publik verksamhet 2022 samt för att utveckla samverkan över landet och internationellt.

Redovisningen beskriver uppbyggnaden sin helhet. Kostnaderna i den bilagda budgeten avser dock år 2022 och framåt.

Ett angeläget museum

Förutsättningarna för att skriva Förintelsens historia står inför enorma förändringar. Under flera decennier har ögonvittnen och överlevande kunnat berätta om sina upplevelser. Med tidens gång finns allt färre överlevande kvar och det är angeläget att deras vittnesmål bevaras för framtiden i skrift, ljud och film tillsammans med historiska dokument och föremål som ger inblickar i historiska skeenden, människors öden och hur Förintelsen fortsätter att påverka samhället. Forskningen kommer fortsättningsvis att kunna ge nya perspektiv och fördjupad kunskap om Förintelsens mekanismer. Detsamma gäller ett nytt museum.

Förintelsen är en del av världens historia som aldrig får upprepas eller glömmas. För Sveriges del handlar det om många olika aspekter, som Sveriges roll under andra världskriget, relationen med Nazityskland, neutralitetspolitiken samt människors och organisationers agerande. Många överlevande kom till Sverige, under eller efter kriget. Såväl deras, som deras barns och barnbarns historia präglas av Förintelsen. Som därför blir en del av många svenskers gemensamma erfarenheter.

Mot denna bakgrund ser SHM att en framtida museiverksamhet bör ha fokus på hågkomst och ökad kunskap om Förintelsens historiska sammanhang samt historiens påverkan på samhället. I samklang med 4 § i museilagen ska museet "utifrån sitt ämnesområde bidra till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning" (Museilag 2017:563).

Museets inriktning och uppdrag

Verksamhetens inriktning

Sveriges museum om Förintelsen ska bevara och föra vidare minnet av samt fördjupa kunskaperna om Förintelsen, och därtill diskutera Förintelsens betydelse och påverkan på dagens och framtidens samhälle.

Vad som hände med nazismens offer före, under och efter andra världskriget är centrala teman. Därför ska verksamheten belysa och diskutera de historiska sammanhangen kring Förintelsen internationellt och i Sverige, samt Sveriges agerande i relation till Förintelsen och Nazityskland.

En utgångspunkt är överlevande från Förintelsen med anknytning till Sverige och deras livsberättelser, liksom deras efterlevandes erfarenheter. Flera relevanta material knyter an till Sveriges eftergiftspolitik gentemot Nazityskland, räddningsaktioner och hjälpinsatser för

nazipolitikens offer, samt Sveriges invandringspolitik under den aktuella tidsperioden. I vissa fall kan andra slags material som behandlar förhållanden som ligger flera hundra år tillbaka i tiden, eller efterkrigstiden ända fram till nutid vara av intresse för att förstå upprinnelsen till och effekterna av Förintelsen. Dock bör insamlingen främst fokusera på material som berör människor och händelser med kopplingar till Sverige.

Museet ska även diskutera hur minnet av Förintelsen i historien har använts och fortfarande brukas på olika sätt. Såväl förnekelse av Förintelsen som förvrängning av vad källmaterialen visar har varit föremål för omfattande diskussioner, som också kan kopplas till oro för händelser i samhället i dag. Kunskaper om hur antisemitism och antiziganism spelade roll i utvecklingen som ledde fram till Förintelsen är därför viktiga. Verksamheten bör visa hur samhället alltjämt påverkas av Förintelsen. De överlevandes erfarenheter är en angelägenhet för alla människor i samhället.

Begreppet Förintelsen

Begreppet Förintelsen kommer vara viktigt att belysa och diskutera i det nya museets verksamhet. I vardagligt språk förstås Förintelsen som många slags händelser som drabbade flera offergrupper och slutligen ledde till folkmord inom ramen för Förintelsen. I forskningssammanhang definieras begreppet Förintelsen vanligen som synonymt med nazisternas "den slutgiltiga lösningen av judefrågan" och förövarnas begrepp "Vernichtung" (SOU 2020:21, sid. 114).

I betänkandet Sveriges museum om Förintelsen (SOU 2021:21, (SOU 2021:21, härefter benämnt "betänkandet") diskuteras att Förintelsen som begrepp riskerar att tolkas på olika sätt, vilket kan urholka förståelsen för de historiska sammanhangen. En problematiserande artikel om att definiera Förintelsen finns i antologin från den forskningskonferens som utredningen genomförde i februari 2020 (Bruchfeld 2020, sid. 29–51).

Samtidigt betonar betänkandet att nazisternas folkmord, massmord och förföljelser på flera grupper ska dokumenteras och lyftas fram. Det gäller judar, romer, polacker, sovjetiska medborgare, personer med funktionsnedsättning, homosexuella, politiska motståndare, Jehovas vittnen, frimurare och personer som ansågs kriminella eller oönskade av andra skäl. De brott som begicks mot olika grupper behöver utforskas och förstås i museets verksamhet utifrån sina ibland skilda historiska villkor, samt utifrån nazisternas specifika planering och syften. Behoven av att definiera och separera hur olika begrepp används handlar inte om att särskilja offrens lidande. Det handlar om att utforska förövarnas intentioner. Judar och romer utsattes och mördades många gånger på likartade sätt.

Det är vanligt att museer internationellt som arbetar med Förintelsen inkluderar grupper och händelser som belyser bredare historiska sammanhang än den mer strikta forskningsdefinitionen av begreppet Förintelsen. Även det nya Sveriges museum om Förintelsen bör arbeta på ett liknande sätt som dessa museer. Samtidigt har det nya museet en viktig roll i uppbyggnadsfasen av verksamheten för att öppet diskutera olika innebörder och förståelse av begreppet.

Förintelserelaterat material

Stockholmsdeklarationen (IHRA 2000) definierar begreppet Holocaust på samma sätt som Förintelsen ovan, men IHRA har under senare år arbetat alltmer aktivt med att inkludera nazisternas folkmord på romer, och IHRA:s Ministerdeklaration (IHRA 2020) lyfter nu fram gruppen tydligare än vad som tidigare var fallet. För ett nytt museum är också händelser

som drabbade olika grupper i Nazityskland eller andra länders politiska relationer med Nazityskland relevanta för att förstå Förintelsen.

Museet bör beakta IHRA:s arbetsdefinition av Förintelserelaterat material (IHRA 2012), men vidga samlingsområdet något för att passa förhållandena i Sverige och det faktum att museet nyinrättas över 75 år efter Förintelsen. Därtill bör museet omfatta en rad perspektiv som handlar om Förintelsens betydelse för dagens och framtidens samhälle.

En översättning av inledningen till IHRA:s arbetsdefinition lyder:

Material som relateras till Förintelsen ska ha sitt ursprung i perioden från slutet av första världskriget och sträcka sig fram till stängningen av flyktinglägren på 1950-talet. Materialet ska behandla den rättsliga, politiska, sociala och kulturella statusen för grupper som blev föremål för statliga åtgärder och/eller förföljelse under kärnperioden 1933–1945. Undantag från dessa tidsrelaterade parametrar omfattar material från förintelserelaterade krigsförbrytartribunaler, vittnesmål om Förintelsen och dess förnekare, förintelserelaterade högtidlighållanden och minnesceremonier, tillgångs- och kompensationsrelaterat material samt dokument som utgör en del av större samlingar som fortfarande har betydelse för förintelsehistorien (IHRA 2012).

För Sveriges museum om Förintelsen är det även relevant att bredda samlingsområdet med tillägg som relaterar till Sveriges agerande och till människor i Sverige i relation till Förintelsen. Detta inkluderar, förutom den tidsperiod som IHRA har definierat även exempelvis Sveriges politik och asylpolitik under senare perioder då människor med erfarenheter från Förintelsen invandrade till Sverige. SHM ser också att Förintelsens historia fortsatt påverkar dagens samhälle. Därför bör Sveriges museum om Förintelsen inte fastslå en tidsgräns mot samtiden. Likaså behövs ingen fastslagen gräns bakåt i tiden eftersom forskningsfrågor och sammanhang blir avgörande för om materialet kan kopplas till Förintelsen.

Samlingsområdet bör således omfatta materiella och immateriella samlingar med föremål, dokument, brev, fotografier, filmer, ljudupptagningar och vittnesmål som belyser Förintelsens historiska sammanhang, samt Sveriges – både statens och civilsamhällets – agerande. Ett prioriterat material är personliga berättelser och erfarenheter från överlevande, samt från deras anhöriga och efterlevande. SHM är enigt med betänkanget om att det är viktigt att också inkludera människors liv både före och efter Förintelsen, samt minnet av dem som inte finns kvar för att berätta.

En rapport som togs fram nyligen på uppdrag av Forum för levande historia har kartlagt en mängd vittnesmål från Förintelsen. Författarna drar slutsatsen att dessa berättelser har använts förvånande lite i forskningssammanhang och att fler insatser behövs (Thor Tureby & Wagrell 2021). Vidare menar SHM att det är av betydelse att Sveriges museum om Förintelsen initierar och samverkar kring samtidsdokumentation som belyser hur Förintelsen och Förintelserelaterat material har brukats i historien och hur det används i dag, samt att museet diskuterar hur detta bruk förändras i olika tider.

Publik utveckling och målgrupper

Den publika verksamheten ska utgå från en museilokal i Stockholm med utställningar, programverksamhet, pedagogik och särskilda resurser för studier och fördjupning i

ämnet. En viktig del är också att arbeta över hela landet i samverkan med olika slags organisationer, både på fysiska platser och digitalt. Den publika verksamheten behandlas mer ingående nedan i avsnittet "Uppbyggnadsskede med temporär verksamhet".

I detta tidiga skede vill SHM fastslå att det är självklart att ha samverkan med skolan. Det vore också intressant att bedriva publik verksamhet med unga och vuxna i generationsövergripande konstellationer. I övrigt krävs mer fördjupade målgruppsanalyser när ett museum väl har inrättats. Detta för att utveckla verksamheten så den är relevant för många människor och över hela landet.

Överföring av uppgifter från Forum för levande historia

SHM och Forum för levande historia (FLH) har fört dialog om vilka av de uppgifter som i dag utförs av FLH som bör samlas i det nya museet. Analysen har utgått från de båda myndigheternas uppdrag och konkreta verksamhetsformer med fokus på FLH:s museinära arbete. SHM ser att FLH gör ett omfattande och värdefullt arbete som kompletterar den tilltänka verksamheten på Sveriges museum om Förintelsen. Genom verksamheternas olika utgångspunkter bör en samverkan mellan myndigheterna kunna stärka det demokratifrämjande och kunskapshöjande arbetet kring Förintelsen.

SHM har bland annat till uppgift att främja kunskapen om och intresset för Sveriges historia och att bevara och utveckla det kulturarv som myndigheten förvaltar. I myndigheten ingår redan ett flertal museer. Myndigheten har samlings- och arkivkompetens, kompetens inom olika pedagogiska metoder samt tillgång till expertis för att producera utställningar och digitalt material. Vidare har myndigheten till uppgift att verka för ökad kunskap grundad på forskning och samverka med universitet. Vidare menar regeringen att inrättandet Sveriges museum om Förintelsen inom Statens historiska museer markerar att Förintelsen på olika sätt är en del av Sveriges historia.

FLH har till uppgift att vara ett nationellt forum som ska främja arbete med demokrati, tolerans och mänskliga rättigheter med utgångspunkt i Förintelsen. Myndigheten har särskilt till uppgift att informera om Förintelsen och kommunismens brott mot mänskligheten och ska sträva efter att stärka människors vilja att aktivt verka för alla människors lika värde. FLH bedriver utåtriktad verksamhet med inriktning på kunskap, kultur och utbildning och har en särskilt stark profil avseende utbildningsfrågor både nationellt och internationellt.

Om det nya museet har sitt fokus på de överlevandes berättelser och den historiska kontexten i vilka dessa berättelser rör sig så kan FLH ta sin utgångspunkt i förövarna och det omgivande samhället för att begripliggöra hur Förintelsen blev möjlig utifrån ideologi, normer, struktur och praktik. På detta sätt skapar myndigheten bryggor mellan det som skett till dagens samhällsutmaningar. Det är genom att låta människor dra egna lärdomar från Förintelsens historia som det främjande arbetet bedrivs. Med utbildning om Förintelsen öppnas också möjligheter att arbeta med hela forskningsfältet Holocaust and Genocide studies.

FLH:s dokumentation av vittnesmål bör kunna överföras till SHM när Sveriges museum om Förintelsen har inrättats då denna verksamhet är samlingsrelaterad och därmed kan betraktas som en museiuppgift. Det ingår inte i uppdraget till SHM att lämna förslag på

ändringar av förordningen (2007:1197) med instruktion för Forum för levande historia. SHM och FLH bedömer dock att en överföring av dokumentationsverkssamheten inte påverkar FLH:s nuvarande instruktion.

FLH har ett nationellt uppdrag om att uppmärksamma Förintelsens minnesdag i breda och redan utarbetade kanaler. SHM kan bli en resurs i arbetet genom ett uppdrag att vara samarbetspart till FLH. Sveriges museum om Förintelsen blir ett minnesmuseum av det slag som nämns i exempelvis Memorial Museums Charter (IHRA 2012) som antagits av både ICOM och IHRA. Museet kan därmed bidra till minnesdagen utifrån de specifika museiperspektiven.

Särskilda verksamhetsdelar bedöms inte kunna flyttas, givet FLH:s instruktion. Enligt instruktionen ska myndigheten arbeta *med utgångspunkt i Förintelsen* för att främja *demokrati, mänskliga rättigheter och tolerans*. FLH har arbetat brett med kunskapsproduktion, förmedling, utställningar, utbildning om Förintelsen och de faktorer som ledde fram till Förintelsen samt dess konsekvenser. I FLH:s tolkning av uppdraget har även ingått att samla in vittnesmål, samt att bedriva pedagogisk verksamhet mot skolor och att producera utställningar. Instruktionens formulering och verksamheten innebär enligt FLH att det inte finns en "Förintelsedel" som kan flyttas, vilket betänkandet utgår från. Sveriges museum om Förintelsen och FLH bör arbeta med Förintelsen utifrån sina respektive uppdrag.

Vidare har FLH två uppgifter som inte är självklara för SHM som centralt museum, mot bakgrund av museers oberoende enligt museilagen (2017:563), respektive SHM:s huvudsakliga uppdrag att främja kunskapen om och intresset för Sveriges historia (1 och 2 § Förordning 2014:1079 med instruktion för Statens historiska museer). Uppgiften att dela ut pris till Per Angers minne (4 § Förordning 2007:1197 med instruktion för Forum för levande historia) bör inte överföras. Priset syftar till att uppmärksamma humanitära och demokratifrämjande insatser, inte uteslutande Förintelsen. Detsamma gäller uppgiften att företräda Sverige i International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA) (3 § i förordningen). Givet museilagen ser SHM utmaningar med att på övergripande nivå representera Sverige i organisationen. SHM ser dock att myndigheten kan bidra till Sveriges IHRA-delegation genom en delegat till arbetsgruppen för Memorials and Museums, samt möjligen även med en delegat till Academic Working Group. Den senare givet att SHM blir en kunskapsnod och bedriver forskning om Förintelsen enligt förslaget nedan i redovisningen.

Om detta må ni berätta är en bok som har haft stor betydelse avseende information och kunskapsförmedling om Förintelsen i Sverige. Sedan boken kom ut för cirka 20 år sedan har den uppdaterats vid ett flertal tillfällen och finns numera som e-bok och i flera olika format och på flera språk. FLH har idag uppdraget att förvalta *Om detta må ni berätta*. I samband med att museet etableras kan boken också användas i museets verksamhet varför en ny uppdatering bör genomföras i samverkan mellan FLH och SHM under 2022/23.

SHM bedömer att SHM:s tillkommande och FLH:s nuvarande uppdrag är komplementära. Det är viktigt att myndigheterna samverkar i genomförandet av sina uppdrag och ömsesidigt tillvaratar varandras erfarenheter och kompetens. Vidare diskussioner om samverkan pågår mellan myndigheterna.

Samverkan med externa parter

Samverkan med flera aktörer kring verksamheten i uppbyggnadsfasen och i det fullskaliga museet kommer att vara viktigt för att få till stånd en relevant och långsiktigt stabil verksamhet av hög kvalitet. Det är en förutsättning för att museet ska utvecklas till att vara en kunskapsnod för hela landet och internationellt med såväl fysiska som digitala resurser.

Dialoger i utrednings- och förberedelsearbetet

Uppdraget till SHM att lämna förslag till museets inrättande har rönt stort intresse externt och lett till många kontakter, förslag och önskemål. För att informera om uppdraget och samarbetet med FLH hölls ett informations- och dialogmöte den 31 maj 2021. En sammanfattning från mötet finns i bilaga 3. SHM har också medverkat vid andra aktörers arrangemang, däribland en programpunkt som Judiska museet arrangerade under Sveriges museers Vårmöte, samt ett nätverksmöte för vittnesmål från Förintelsen och ett dialogmöte med företrädare för det romska civilsamhället, som FLH arrangerade den 25 respektive den 26 maj 2021. Samverkan med olika parter behöver fortsätta i uppbyggnaden av verksamhetens olika delar.

Samverkan med civilsamhället

Samarbete med organisationer för överlevande och deras efterlevande, judiska och romska organisationer, samt andra grupper kan bidra med viktiga perspektiv och idéer till den inledande, temporära verksamheten som ska öppna 2022. Detsamma gäller för uppbyggnaden av museets fullskaliga verksamhet, för insamling, samt för program- och pedagogisk verksamhet. SHM har nationell och internationell samverkan att bygga vidare på, men denna behöver utvecklas och fördjupas inom ämnet Förintelsen.

Samverkan kring samlingar

Samlingar knutna till Förintelsen finns hos olika slags organisationer över hela landet. Därför bör samverkan ske brett med museer, arkiv och bibliotek som arbetar med ämnet eller har samlingar som är av intresse. Såväl Judiska museet som Nordiska museet, Malmö museer och flera läns museer har viktiga samlingar och arbetar kontinuerligt med Förintelsen. Det finns också samlingar som hittills inte har uppmärksammats mer än översiktligt. Det finns stor potential för ökad kunskapsutveckling och publik verksamhet i samverkan kring samlingar som inte tillhör det nya museet. Både materiella och immateriella minnen finns också hos privatpersoner och olika organisationer. Samarbete i insamlingsverksamheten och för inlån av material behöver därför även ske utöver de offentliga institutionerna.

Samverkan med offentliga organisationer och internationellt

I det regionala arbetet bör läns museer och lokala museer ingå i ett brett spektrum av samarbeten, alltifrån insamling till samverkan kring befintliga samlingar, samt utställnings- och programverksamhet. De är viktiga noder för att erbjuda verksamhet i hela landet. Kunskaps- och kulturorganisationer med erfarenhet av att arbeta med temat är också viktiga parter i programverksamheten.

Att samverka med etablerade organisationer i andra länder är viktigt för att bygga upp ett museum av hög kvalitet. Internationella kontakter med andra museer, organisationer och forskningsinstitutioner kommer därför att upprättas och vara ett tvärgående inslag i all verksamhet. Ett digitalt perspektiv i samverkan och all verksamhetsutveckling för det nya

museet kommer att gagna myndighetens hela verksamhet med målet att inspirera andra aktörer i Sverige och internationellt.

Forskningssamverkan

För att säkerställa forskningsförankring av verksamheten och tillgång till kunskap och kompetens bör museet bygga upp långsiktig samverkan med ett eller flera statliga lärosäten. Den inventering av forskning om Förintelsen som regeringen gett Vetenskapsrådet i uppgift att genomföra kommer att bidra till överblick av forskning, forskare och forskningsinstitutioner. Ett nätverk för Förintelseforskning finns mellan forskare i Sverige. Hugo Valentin Centrum och Historiska institutionen vid Uppsala universitet bedriver viktig forskning om Förintelsen. Likaså gör Malmö universitet, Lunds universitet, Linköpings universitet, Södertörns högskola och Stockholms universitet i varierande omfattning. Det tycks dock finnas en enighet bland de forskare som SHM har haft kontakt med om att ett museum kan bidra till att öka forskningssamverkan, vilket skulle gagna ämnet. Ett viktigt tillskott till samarbetsparter är det nyligen bildade forskningsinstitutet the Institute for Holocaust Research in Sweden, en stiftelse som har bildats genom ett privat initiativ.

Regeringens styrning

Enligt myndighetsförordningen (2007:515), förordningen (2014:1079) med instruktion för SHM och museilagen (2017:563) ska myndigheten samverka med andra myndigheter, aktörer i civilsamhället, universitet och högskola samt regionala och internationella aktörer. Utöver tillägget att SHM ska samverka med FLH kring Förintelsens minnesdag behövs inga ändringar i myndighetens instruktion eller annan styrning rörande samverkan.

Rådgivande organ

I uppdraget ingår att bedöma om ett expertråd bör knytas till det nya museet och i så fall hur. Den samlade bedömningen är att museilagen och formuleringarna i SHM:s nuvarande instruktion ger tillräcklig styrning även för det nya museet.

Mot bakgrund av museilagen är det inte lämpligt med ett särskilt råd som del av regeringens styrning av myndigheten eftersom museer ska kunna stå fria från politisk styrning av verksamhetens innehåll. SHM är en enrådsmyndighet med insynsråd, vilket innebär att myndigheten har en lämplig ledningsform enligt principen om armlängds avstånd. Det nya museet ska inordnas i SHM och därmed ska befintligt råd täcka även det nya museets verksamhet. Därför föreslår SHM att insynsrådet ska utökas med två personer, med syfte att täcka in bredden av de olika ämnen som innefattas av SHM:s verksamheter.

SHM anser att myndigheten själv ska bestämma formerna för samverkan och vilka parter museet bör samverka med. Överintendenten är fri att utforma stödet för sin ledning av verksamheten. Myndigheter kan ha egna, frivilliga råd eller andra grupper för stöd och insyn. Det som i detta fall skulle vara aktuellt är ett råd som har formen av en referensgrupp. Det är vanligt att myndigheter har råd för olika uppgifter, och en sådan grupp kan SHM formellt sett tillsätta själv (Statskontoret 2014:4, sid. 10). Det är vidare rimligt att museet har behov av samverkan i olika former för flera delar av verksamheten över tid.

Förslag till uppdrag

Med utgångspunkt i bedömningarna och förslagen ovan föreslår SHM att verksamheten i korthet ska:

- främja, fördjupa och bredda kunskaperna om de historiska sammanhangen kring Förintelsen, de överlevandes erfarenheter, samt Sveriges roll i relation till Förintelsen
- vårda, förteckna, vetenskapligt bearbeta och genom nyförvärv berika myndighetens samlingar med föremål, dokument, fotografier, filmer och ljudupptagningar som belyser Förintelsens historiska sammanhang, vittnesmål från överlevande av Förintelsen samt från deras anhöriga och efterlevande, med anknytning till Sverige
- tillgängliggöra samlingen för allmänheten och bedriva utställningsverksamhet och annan pedagogisk verksamhet
- verka för ökad kunskap genom forskning och samverka med andra, exempelvis universitet och högskolor, samt förmedla kunskap och tillgängliggöra material inom sitt verksamhetsområde
- stödja regionala och lokala museer inom sitt verksamhetsområde
- samverka med myndigheter och andra aktörer, inklusive det civila samhällets organisationer. Myndigheten ska samverka med Forum för levande historia för att främja högtidlighållandet av Förintelsens minnesdag.
- bedriva internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete.

Uppgifterna medför tillägg i myndighetens instruktion. Ett förslag till instruktionstext finns i bilaga 1.

Organiseringen av museet vid SHM

Utgångspunkter för inordnandet av museet

Sveriges museum om Förintelsen kommer att inrättas som ett av myndighetens museer med en egen identitet och verksamhet. Inordningen sker i SHM:s befintliga organisationsstruktur som i dag består av sex museer, den arkeologiska uppdragsverksamheten Arkeologerna och fyra myndighetsövergripande matrisavdelningar. Matrisavdelningarna har ansvar som är integrerade i övriga avdelningars arbete, till exempel samlingar, FoU, kommunikation, utställningar, digital förmedling, IT och annat verksamhetsstöd. De samarbetar med varandra och med samtliga museer inom sina respektive ansvarsområden. Museerna samarbetar med och stöttar varandra i museigemensamma frågor.

I uppdraget till SHM utgår Regeringen från att samordningsvinster finns om museet inrättas vid SHM. Myndigheten delar den bedömningen. SHM har erfarenhet av att driva flera

museer, med olika profil och på olika geografiska platser, samt delvis med dedikerade medel för vissa av museerna. SHM har infrastruktur, kompetens och andra resurser som kan användas för snabb och effektiv etablering av det nya museet.

SHM vill dock framhålla att hänsyn behöver tas till myndighetens specifika förutsättningar. Av myndighetens budgetunderlag de senaste åren framgår, vilket också bekräftas av Statskontorets myndighetsanalys (2021:8, sid.141), att SHM har en låg andel styr- och stödkompetens då kärnverksamheterna har prioriterats. Ekonomin påverkas dessutom negativt av den pågående coronapandemin. Statskontoret framhåller att myndigheten behöver ges rimliga förutsättningar för inrättandet av det nya museet (Statskontoret 2021:8 sid.18). Om inte medel tillskjuts klarar SHM inte sina instruktionsenliga uppdrag. Ett ytterligare museum kan inte inrättas utan att även de verksamhetsstödande funktionerna förstärks. Viss kompetens till det nya museets ämnesområde, som myndigheten för närvarande inte har, behöver även rekryteras.

Museet bör utvecklas till att vara en kunskapsnod för hela landet och internationellt med såväl fysiska som digitala resurser. Uppbyggnaden kommer att fokusera på centrala delar av lika betydelse:

- En fysisk publik verksamhet skapas i Stockholm i en byggnad som är anpassad för museets inriktning och verksamhet.
- En helt ny samling byggs upp, förvaltas och görs tillgänglig för såväl museets verksamhet som för externa användare.
- En digital verksamhet utvecklas så att verksamheten och samlingen når ut och finns tillgängliga för alla.
- En forsknings- och utvecklingsverksamhet inrättas, med nära samarbete med universitet och forskningsinstitut i Sverige och internationellt.

Samverkan och forskning kommer att vara centralt för att skapa en verksamhet som kommer så många som möjligt till del och som grundas på erfarenhet, kunskap och kompetens.

Etableringen bör ske stegvis där det första steget är ett uppbyggnadsskede där publik verksamhet kan inledas senast den 1 juli 2022. I det andra steget sker utveckling mot en fullskalig, permanent verksamhet. En rimlig tidsåtgång för hela etableringsprocessen är fem år. I det fall en ny museibygnad ska uppföras krävs sannolikt mer än fem år. SHM utgår därför från en etableringsfas på fem till åtta år.

Uppbyggnadsskede med verksamhet i temporär lokal

Publik verksamhet

Uppbyggnaden av en långsiktigt hållbar och relevant publik verksamhet är en omfattande uppgift. För att utveckla verksamheten utifrån inriktningen och uppdraget behöver SHM:

- fördjupade kunskaper om hur olika intressentgrupper kan och vill bidra till museet, samt utveckla samverkan

- utforska hur ny och aktuell forskning om Förintelsen kan bli tillgänglig för en bred allmänhet
- förstå och lära känna innehållet i museets egna och andras samlingar och arkiv för att initiera forskning och förmedling utifrån dessa
- utveckla pedagogiska metoder, programformat och värdskap på ett sätt som stämmer överens med museets inriktning
- öppna ett fysiskt besöksmål
- producera utställningar som ger överblick och fördjupning, som synliggör olika perspektiv på historiska skeenden lokalt, nationell och internationellt
- utveckla utbud för den digitala delen av museet, som en kunskapsnod och som en gren av den ordinarie publika verksamheten
- utveckla kommunikation och marknadsföring.

Utvecklingen bör ske successivt i tre steg:

1. **År 2022.** Publik verksamhet i en temporär lokal med utställning/gestaltad miljö, programverksamhet och digitalt utbud. Verksamheten bör fokusera på samverkan med externa parter för att få kunskap om historiska perspektiv och olika gruppers intressen och behov.
2. **Åren 2023 – 2026/29.** Fortsatt verksamhet och uppbyggnad i temporära lokaler med tillfälliga utställningar på olika teman, programverksamhet inklusive skolprogram, digitalt utbud och ny forskning.
3. **År 2026/29.** Museet flyttar in i permanenta lokaler med ett bredare fysiskt och digitalt publikutbud och flera utställningar, inklusive basutställning och vandringsutställningar.

Utställningar, program och pedagogik

Utställningsverksamhet kommer att vara ett centralt inslag i den publika verksamheten och bedrivs under hela uppbyggnadsskedet. En tillfällig fysisk utställning per år på olika teman bör kunna produceras, liksom utställningar i digitala kanaler. Det kan vara i egen regi eller i samproduktion med andra aktörer. Någon eller några av utställningarna bör vara mindre vandringsutställningar som kan visas över hela landet. Turnerande utställningar från andra länder kan också tas emot på museet, för att ge internationella perspektiv på Förintelsen. Planeringen av den permanenta verksamheten och produktionen av en basutställning för museet behöver pågå parallellt.

Museet bör successivt utveckla program riktade till olika besöksgrupper. Den publika verksamheten bör vara tillgänglig över hela världen. Digitala produktioner och kanaler blir därför lika viktiga som den fysiska platsen och övrigt publikt utbud. Likaså är tillgänglighet på flera språk centralt för museet.

Skolan är en prioriterad målgrupp. När skolprogram och annan pedagogisk verksamhet ska utarbetas bör dialog med lärare i högstadium och gymnasium stå i fokus. Programutbud och utställningar bör även utformas i samverkan med forskargrupper och forskningsinstitutioner. Andra exempel på samarbetsparter är arkiv, museer, myndigheter och föreningar.

För att utveckla och driva utställningsarbetet behöver SHM finansiering av drift och förvaltning samt rekrytera personal för projekt- och produktionsledning, utställnings- och medieteknik samt driftledning.

För besöksservice samt program- och pedagogisk verksamhet behövs museivårdar, pedagoger varav minst en med digitalt fokus, program- och eventansvarig samt ansvariga för bokningar, skolprogram och samverkan.

Förutsättningar avseende lokaler

För att kunna erbjuda en fungerande verksamhet av hög kvalitet behöver grundläggande faciliteter finns på plats. Den temporära lokalen måste erbjuda en entréyta med plats för besöksservice, garderob och toaletter. Det ska finnas ytor för utställningar och tillgång till en samlingssal för programverksamhet, föreläsningar och samtal. Ett studierum bör också finnas. Moderna utställningar kräver särskilt hög kapacitet hos faciliteter som el, fasta och trådlösa nätverk, med mera. Det är dessutom önskvärt att det finns en servering i eller i direkt anslutning till museet.

Lokalerna ska vara tillgängliga både för besökare som kommer på egen hand och för dem som kommer tillsammans med grupper. Här bör finnas plats för stillsamhet och reflektion och fördjupning, men också för möten och samtal. Museimiljön måste vara tillgänglig för besökare med olika funktionsvariationer.

Kommunikation och marknadsföring

Kommunikation och marknadsföring är avgörande för att satsningen på Sveriges museum om Förintelsen och verksamheten ska bli spridd, etablerad och locka till besök. En kommunikationsplan tas fram till museets öppnande. Därefter behövs planer och kampanjer kopplade till de utställningar som ska öppna från 2022 och framåt. När museet öppnar 2022 behöver museet ha en grafisk identitet på plats. Samma år bör museets varumärkesstrategi formuleras.

Utöver för kostnaderna för lansering, kampanjer, grafisk profil och varumärkesutveckling krävs personalresurser inom bland annat kommunikation, pressansvar och grafisk formgivning.

Digital museiverksamhet

Utveckling av nya digitala resurser

Ett nationellt museum ska vara en angelägenhet för hela Sverige. Den digitala kompetens som byggts upp när SHM har anpassat sig till en värld med pandemi bör tas tillvara. Därför ska det digitala museet och det fysiska museet vara lika starka grenar i verksamheten. Här finns möjligheter att visa föremål, berättelser och sammanhang på fler sätt än i fysiska rum. Till exempel kan digitala besökare komma riktigt nära samlingarna, flera samtida samband kan gestaltas i historiska skeenden och användare kan interagera med publika, digitala resurser.

De digitala arenorna kan också länka samman fysiska platser och berättelser med museets rum. De interaktiva biografier av överlevande från Förintelsen som dokumenterats genom USC Shoah Foundations AI-program Dimensions in Testimony bör vidareutvecklas och anpassas så att de kan göras tillgängliga via en webbaserad applikation. Mötet med en

överlevande kan då länkas direkt in i skolans klassrum tillsammans med särskilt utarbetade lektionsprogram för både elever och föräldrar, oavsett var skolan är lokaliserad. Liknande upplägg kan göras för arbetsplatser med samhällsviktiga funktioner, samt för andra allmänt intresserade.

Licens krävs för att ha USC Shoah Archive, som omfattar mer än 50 000 vittnesmål varav cirka 400 svenska, på museet. Under de första verksamhetsåren bör därtill en bredare inventering göras över vilka digitala vittnesmålsarkiv hos andra aktörer som kan göras tillgängliga i museets digitala kanaler och genom studieplatser på museet. Ett specifikt mål är att utveckla lösningar för hur olika arkivmaterial kan integreras i museets kanaler. FLH har påbörjat ett sådant arbete som det nya museet kan samverka kring eller ta över. Museet bör även kunna erbjuda åtkomst till externt material, vilket kan ge museet rollen av en viktig nod i Sverige för digitalt arkiv- och samlingsmaterial. Här finns ett behov av att stötta digitalisering av material i andra organisationers samlingar. På samma sätt är det viktigt att utveckla nya digitala utställningar med material som finns både på Sveriges museum om Förintelsen och hos andra organisationer.

Webbplats och sociala medier

En webbplats behöver finnas på plats redan när museet öppnar. Den bör innehålla såväl information för den som ska besöka museets fysiskt som fördjupning för den som vill göra ett digitalt besök eller ta del av museets samlingar. Delar av museets programverksamhet ska göras tillgängliga digitalt och material kommer att produceras direkt för digitala kanaler. Museets innehåll bör även på andra sätt göras tillgängligt på externa digitala plattformar. Inför starten av den publika verksamheten 2022 bör museet vara etablerat i relevanta sociala kanaler.

Utvecklingen av webbplatsen medför en större engångskostnad som investering, därefter löpande kostnader. De kompetenser som krävs innefattar strategiprojektledare för webb och digitala kanaler, webbredaktör, ansvarig för sociala medier, innehållsproducent, bildintendent och intendent inom digital förmedling.

Samlingsförvaltning

Arbetet med att bygga upp, dokumentera, förvalta och förmedla de nya samlingarna kommer att ingå i myndighetens befintliga strukturer. Grundläggande förutsättningar finns på plats men utveckling och resursförstärkningar krävs för att omhänderta det sedan tidigare insamlade materialet från FLH, samt för att fortsätta insamling och förvaltning av samlingarna.

Insamling

Samlingarna kommer att till en början bestå av de material som FLH samlar in i sitt pågående uppdrag (regleringsbrev FLH 2021-03-18.) SHM samarbetar med FLH för att stödja dem i arbetet och för att dokumentationen om det som samlas blir ändamålsenlig och användbar, samt för att överlämnandet ska gå smidigt. När FLH har avslutat sitt uppdrag kan SHM påbörja egen insamling. I samband med att SHM övertar samlingen från FLH:s uppdrag ska en samlingspolicy för Sveriges museum om Förintelsens samlingsområde tas fram. En styrande samlingspolicy är nödvändig för att rikta fortsatt arbete mot de områden inom de befintliga samlingarna som behöver stärkas i relation till myndighetens uppdrag, verksamhet och inriktningsplan.

Digital infrastruktur

För att dokumentera, förvalta och tillgängliggöra samlingarna använder SHM ett digitalt föremålsinformationssystem och ett mediahanteringssystem som idag är anpassade för dokumentation av materiella samlingar. För att kunna tillgodose dokumentation och hantering av de immateriella samlingar som kommer att ingå, däribland vittnesmål, behöver systemen utvecklas. Utvecklingsarbetet görs på konsultbasis av systemleverantörerna i nära dialog med myndigheten. Medel behöver avsättas årligen under etableringsfasen.

Kostnader i samband med förvärv och förvaltning av samlingar

SHM behöver medel årligen för de kostnader som uppstår i samband med förvärv och löpande förvaltning. Föremål som skänks som gåva till det nya museet kan generera kostnader för till exempel transporter, förvaringslösningar eller översättning. Det är inte vanligt men förekommer att personer vill sälja föremål. En större summa behövs under etableringsfasen och därefter en mindre årlig summa för den fortsatta tillväxten.

Förstärkning av kompetens

Myndigheten har hög kompetens inom samlingsförvaltning utifrån SHM:s nuvarande uppdrag och samlingar. Specialistkompetens om Förintelsen, samtidsdokumentation samt immateriellt kulturarv saknas dock. För att möta de kompetens- och resursbehov som etableringen av det nya museet innebär behövs flera tjänster med fokus på samlingsförvaltning.

SHM kommer att filma vittnesmål samt dokumentera och tillgängliggöra samlingarna med bild och 3D, vilket ökar personalbehoven inom foto och film samt arkiv- och bildkompetens. För att möta de ökade resursbehoven för anpassning av samlingsförvaltningssystemet samt dess support, behövs en resurs för teknisk systemförvaltning. Vidare behövs intendent och konservatorer. Den större organisationen och ökade verksamheten kräver dessutom att en ledningsresurs tillförs samlingsförvaltningen.

Behov av lokaler för magasin och arkiv samt för digital lagring

För att få en uppfattning om förvaringsbehoven för den tillkommande samlingen har myndigheten gjort en analys av befintliga musei- och arkivsamlingar i Sverige med koppling till Förintelsen. De befintliga samlingarna omfattar:

- arkivhandlingar och personarkiv (papper)
- fotografier, filmer och ljudinspelningar (papper, acetat och nitrat)
- kulturhistoriska föremål (papper, textil, metall, trä, porslin, läder samt i begränsad omfattning tagel och plast). I gruppen finns framför allt små och mellanstora föremål, som till exempel pass, tallrikar och kläder. Det finns även enstaka exempel på mycket stora föremål, som några av de bevarade vita bussarna.
- arkeologiska, företrädesvis små, föremål (bland annat glas och metall).

Mot bakgrund av de förväntade materialkategorierna bedöms tre typer av fysiska arkiv/magasin med tillhörande krav komma att behövas:

- arkivlokal för förvaring av dokument, ska uppfylla de krav på lokal som ställs av Riksarkivet (RA-FS 2013:4)
- arkivlokal för förvaring av fotografisk film av acetat och nitrat, ska uppfylla de krav på lokal som ställs av Riksarkivet (RA-FS 2013:4)

- allmänmagasin, med adekvat klimat (45% RF $\pm$ 5% och 20° dygnsvariationen bör inte var mer än $\pm$ 2°).

Ändamålsenlig magasininredning, larm samt el och nätverksanslutningar är andra självklara behov.

Myndighetens befintliga infrastruktur kan till större delen täcka behoven under de första åren. Undantaget är myndighetens arkivlokaler som i dag utnyttjas maximalt. Där finns inte plats för den nya samlingen. Materielgrupperna acetat och nitrat är ny för myndigheten. Ändamålsenliga förvaringslokaler för detta saknas och behöver ordnas.

Vidare behöver de digitala objekten i samlingen förvaltas. Medel för utökning av digitalt lagringsutrymme kommer att behövas, till exempel för filmade vittnesmål. Detta är en årligt återkommande kostnad som ökar vartefter samlingen växer. SHM köper tjänsten externt.

Den fysiska samlingen kommer att växa över tid och därmed även lokalbehoven. Tillväxten kan styras, men att förutse omfattningen på längre sikt är svårt. Samlingen kan potentiellt komma att omfatta mycket stora föremål (till exempel någon av de kvarvarande vita bussarna), vilket kräver särskilda lösningar. Om den typen av stora föremål förvärvas bör syftet i första hand vara permanent placering i en utställning. Om behov av förvaring skulle uppstå senare får frågan lösas genom till exempel samarbete med andra museer eller eget magasinutrymme. Förvaringskostnaden för stora föremål kan vara hög.

Myndighetens nuvarande magasin och arkiv finns dels i anslutning till museerna, dels i externt hyrda lokaler där även konserveringsateljéer finns. Var den nya samlingen slutligen kommer att placeras beror på valet av lokal för det permanenta museet och huruvida samlingarna kan inrymmas där. För det nya museet, som även ska kunna vara en nod för forskning och annan kunskapsutveckling, överväger fördelarna med en placering i anslutning till museibygnaden.

Behov av biutrymmen

Utöver magasin och arkiv för förvaring finns behov av lokaler för att arbeta med föremålen. En konserveringsateljé behövs för enklare konserverings- och monteringsarbeten, bland annat inför utställningar och utlån. För mer avancerad konservering kan myndighetens befintliga konserveringsateljéer nyttjas. Packrum för upp- och nedpackning av egna och andra institutioners föremål i samband med utställningar behöver finnas, helst med plats även för en mindre fotostation. Vidare behövs ett så kallat interimsmagasin i anslutning till utställningarna, för tillfällig förvaring av föremål inför och efter att utställningar öppnar respektive avslutas. En studio behövs för fotografering av föremål samt för inspelning av vittnesmål och berättelser. Ett studierum behövs för att kunna ta emot besök till samlingarna av forskare, studenter och andra intresserade.

Forskning och utveckling

Tillgång till forskning

Tillgång till forskning är en förutsättning för att SHM självständigt och i samverkan med andra ska kunna tolka, analysera och problematisera Förintelsen, samt förmedla ny och aktuell kunskap i utställningar, program och pedagogisk verksamhet. SHM behöver fördjupade kunskaper och perspektiv om historiska sammanhang kring Förintelsen, om samlingen som succesivt byggs upp, samt om hur verksamheten kan utvecklas. Forskning bör ingå tidigt i insamlingsarbetet, bland annat för att identifiera material som är mindre väl representerade i befintliga samlingar och för att diskutera etiska frågor. Forskarnas behov bör beaktas så att insamlat material redan från början kan bli tillgängligt och användbart för forskning och annan kunskapsutveckling.

Forskning kan bedrivas även inom ramen för myndighetens FoU-verksamhet, som leds av SHM:s forskningschef. SHM är i dag en del av den vetenskapliga forskningsinfrastrukturen genom samlingarna och genom att universitetsanknutna forskare bedriver externfinansierade projekt vid myndigheten. Syftet med att förlägga forskningsprojekt vid SHM är att myndigheten kan tillgodogöra sig forskning av direkt betydelse för verksamheten samtidigt som SHM bidrar till mer forskning. Fler forskningsämnen som ligger nära museiverksamhetens behov kan på sätt också fördjupas och gagna museernas utveckling.

SHM delar uppfattningen i betänkandet att museet ska bedriva forskning inom sitt område. Forskning är möjligt enligt SHM:s instruktion, men det är ingen instruktionsenlig obligatorisk uppgift. Ett tydligt forskningsuppdrag och viss basfinansiering av uppgiften skulle stärka SHM:s roll och arbete som kunskapsinstitution. Därför föreslår SHM en finansiering i linje med betänkandet på fyra miljoner kronor för löner, forskningskoordinering, initiering av forskningssamverkan och forskningsansökningar, samt viss publik implementering av ny forskning.

Samverkansformer

SHM bör tidigt i processen utveckla samarbeten med institutioner som bedriver forskning inom olika discipliner om Förintelsen och andra områden av betydelse för verksamheten. SHM ser gärna att Sveriges museum om Förintelsen utvecklas till en nod för kunskap som kan samla nätverk av forskare och intressenter och ge tillgång till olika slags samlingar som är lokaliserade till olika organisationer och platser.

Samverkan bör vara internationell och ske även med forskare och museer om Förintelsen i andra länder. SHM har mött ett stort intresse från forskare och forskningsinstitutioner att samverka först i uppbyggnaden och sedan i den permanenta verksamheten.

I betänkandet presenteras flera olika alternativ för hur samverkan kan organiseras. Bland annat föreslås ett forskningsinstitut i samarbete med universitet eller högskola samt en professur som kan fungera som forskningschef. SHM utesluter i nuläget inga alternativ men bedömer att formerna för hur samverkan bör se ut och hur myndigheten organiserar sitt arbete internt behöver utvecklas över tid. Förslagen i betänkandet gäller för utredarens huvudförslag att inrätta museet som en ny myndighet. SHM behöver utforma FoU-verksamheten utifrån att museet ska inordnas i den befintliga myndigheten.

SHM ser möjligheter till utveckling utifrån flera olika lösningar. Det gäller även förslaget i betänkandet att inrätta ett forskningsråd. SHM inrättar gärna ett sådant råd men i så fall med uppgiften att stödja myndighetens hela FoU-verksamhet, inte enbart för museet om Förintelsen. För museets särskilda behov kan SHM komplettera stödet genom att i lämplig form knyta forskare till sig och etablera långsiktig samverkan med högskola och universitet.

Forskningsstöd

SHM noterar att betänkandet föreslår att en forskarsal och ett bibliotek inrättas. Mot bakgrund av utvecklingen inom digital tillgång till forskningsmaterial och data, samt öppen tillgång till vetenskapliga resurser i form av digitala publikationer och arkiv bör SHM i stället facilitera forskning genom att bli en digital nod för forskningsmaterial om Förintelsen. Vidare bör det finnas möjlighet att på plats i museet ta del av andra institutioners samlingar och information som inte kan erbjudas med fri tillgång via webblösningar.

Angående förslaget till bibliotek är en rimligare lösning att söka samarbete med befintliga specialbibliotek, till exempel det vid FLH, för att uppfylla forskares behov av åtkomst till litteratur och internationella tidskrifter. Detta behöver undersökas vidare. SHM anser dock att utvecklingen av museet som digital nod bör prioriteras och utvecklas redan från och med då Sveriges museum om Förintelsen inrättar sin verksamhet i temporära lokaler.

Resursbehov för forskning och utveckling

Förslagen ovan förutsätter att medel tillförs för att utöka forskningsinfrastrukturen. Behoven inbegriper en forskningskoordinator, möjligheter att avsätta tid för att etablera forskningssamverkan med universitet och institut, samt resurser för att färdigställa forskningsansökningar som kan öka kunskaperna om samlingarna och andra teman som knyter an till Sveriges museum om Förintelsen.

Vidare utredning av FoU-organisation

SHM avser att utreda frågan hur om en ny forskningsverksamhet med fokus på Förintelsen ska inrättas i samklang med den fortsatta utvecklingen av hela myndighetens FoU-verksamhet.

Samverkan

Samverkan är en instruktionsenlig uppgift och viktig förutsättning för verksamhetens kvalitet och förankring. För att utveckla samverkan på långsiktig basis behöver myndigheten medel för ändamålet. SHM bedömer det som angeläget att etablera flertalet nya samarbeten så snart som möjligt och därför behövs en personalresurs som kan samordna och driva samverkan, som också är knuten till museets publika verksamhet.

I SHM:s förslag ingår i enlighet med betänkandet en särskild satsning på två miljoner kronor per år för samverkan mellan olika parter och resor, lokal insamling och publik verksamhet över hela landet, samt internationell samverkan. En mycket viktig insats för det nya museet är att kunna bidra till att göra samlingar runt om i landet mer kända. Erfarenheten är att det kommer fram nya material och berättelser när människor får möjlighet att interagera med kända samlingar och vittnesmål. Sådan verksamhet kan med fördel genomföras som projekt över en följd av år.

Ett hinder för samverkan kan vara brist på tid och resurser hos samarbetsparten. Det är därför önskvärt att museet kan avsätta medel för andra parter kostnader i ett gemensamt projekt. På så sätt kan fler organisationers samlingar lyftas fram, gemensamma vandringsutställningar produceras eller digitala resurser utvecklas för användare i hela landet. Samverkan inbegriper till exempel föreningar där mycket erfarenhet finns, men som har små möjligheter att täcka sina kostnader i en samproduktion. Alla parter behöver ha reella möjligheter att samverka, något som underlättas genom att det finns avsatta medel.

SHM vill också tillägga att internationella samverkansprojekt, till exempel i form av utställningar eller att tillgängliggöra arkivmaterial, kommer att vara angelägna för Sveriges museum om Förintelsen.

I betänkandet föreslås en insamling av romska minnen som knyter an till Förintelsen under tre år och med fem miljoner kronor avsatta för ändamålet. SHM håller med om detta behov av att bygga en samling som hittills har saknats för att öka kunskaperna om folkmordet på romer under Förintelsen. Satsningen bör dock inte vara en engångsföreteelse med tidsbestämd finansiering, utan genomföras som ett led i myndighetens löpande samlingsarbete och följas av fler tematiska insamlingar. SHM ser stora möjligheter till olika insatser där insamling, forskning och utställningar knyts samman. Finansieringen bör ske med årliga medel om en miljon kronor som tillförs ramanslaget.

Vidare bör regeringen beakta behovet av samverkan i tilldelningen av medel till parter som har anslag från regeringen så att dessa har möjlighet att samarbeta med Sveriges museum om Förintelsen.

Ledning och verksamhetsstöd

Med inrättandet av ytterligare ett museum följer behov av resurser även för ledning och verksamhetsstöd.

Ledning, ledningsstöd och HR

En museichef behöver anställas. Rekryteringen bör göras så snart som möjligt så att personen kan bidra i och leda utvecklingen av verksamheten.

För rekryteringar, kompetensförsörjning, arbetsrättsliga frågor samt arbetsmiljö behöver HR-funktionen tillfälligt förstärkas under uppbyggnadsfasen. SHM behöver anställa personal redan under 2021 för att kunna påbörja etableringen och erbjuda publik verksamhet till sommaren 2022. Om behoven för 2021 har SHM hemställt i en särskild skrivelse till regeringen.

Med den större organisationen ökar behovet av samordning och ledning och av att HR-funktionen kan bidra med kvalificerade strategier och ett effektivt administrativt stöd. En HR-resurs med ansvar för att driva och utveckla myndighetens arbetsgivarpolitik och som kan leda HR-funktionens medarbetare och utveckla dess ansvarsområden måste tillföras.

Ekonomi, upphandling och inköp

Ekonomistödet till museets verksamhet behöver utökas, vilket kan ske genom rekrytering eller köp av tjänster från bland annat Statens servicecenter.

Behovet av stöd inom upphandling och inköp har ökat över tid till följd av att myndigheten vuxit och därför kraftigt ökat omsättningen, vilket medfört större inköpsvolymmer inom många varu- och tjänstekategorier. I uppbyggnadsfasen av det nya museet ökar behovet tillfälligt av upphandlare.

Arkiv, registratur och juridiskt stöd

Arkivfunktionen som ansvarar för myndighetsarkivet kommer att påverkas i såväl uppbyggnadsfasen som i den permanenta driften av museet. I uppbyggnadsskedet behöver resurser tillföras tillfälligt under 2021–2022 för att bereda arkivutrymmen och omhänderta det ökande inflödet av dokument i samband med förfrågningar, samarbeten och nya avtal som förväntas. Från år 2022 behövs ytterligare resursförstärkning för att omhänderta det växande arkivet. Som nämnts ovan kan myndighetens centralarkiv inte utökas ytterligare varför alternativa lokaler behövs.

Ärendevolymen har under de senaste åren ökat till följd av att SHM har blivit en allt större organisation. Registratorsfunktionen har därför tillförts mer resurser, och i och med inrättandet av det nya museet bedöms behovet öka ytterligare.

Behovet av juridiskt stöd bedöms också öka i och med inrättandet av det nya museet under såväl uppbyggnads- som driftsfasen. SHM köper i dag tjänsten externt. Ökningen uppgår till cirka 200 timmar per år.

IT-funktioner

SHM har under de senaste åren utvecklat sina resurser för utökad IT-drift. Det handlar dels om digitala publika produktioner som kräver nya plattformar, ny utrustning, licenser och nya kompetenser, dels om kontorsrelaterade licenser, individuell IT-utrustning, förstärkt wifi, supportfunktioner, med mera. Under den cirka 1,5 år långa perioden med en pandemi har myndighetens alla verksamhetsgrenar blivit än mer beroende av förstärkta IT-lösningar. Utåt märks sannolikt de publika produktionerna mest. Men dessa kräver också särskilda resurser för IT-driften bakom kulisserna.

Ett nytt museum ska driva en modern verksamhet och därför behövs personal för löpande drift och support samt teknisk systemförvaltning för den ökande mängden av IT-system som krävs.

Fastigheter, trygghet och säkerhet

Behovet av projektledare med fastighetskompetens kommer att öka med motsvarande en årsarbetskraft. Under uppbyggnadsfasen av temporära lokaler under 2021–2022 behöver SHM även konsultstöd för anpassning till kommande verksamhet.

Inrättandet av ytterligare ett museum medför att SHM behöver förstärka arbetet med trygghet och säkerhet. En översiktlig analys har gjorts utifrån information från externa kontakter och underlag. Under etableringsfasen kommer ett fördjupat analys- och planeringsarbete ske i samverkan med ett flertal myndigheter, organisationer och externa parter.

Myndigheten behöver konsulttjänster inom bland annat krishantering, skyddsåtgärder och säkerhets- och trygghetsutbildningar för medarbetare. Det är svårt att bedöma omfattning och kostnader, men med hänsyn till det blivande museets inriktning och myndighetens nuvarande resurser kommer omfattningen att vara betydande. Till detta kommer kostnader

för konsultstöd och säkerhetskostnader för den löpande permanenta verksamheten. Dessa kan variera stort beroende på val och utformning av lokal och verksamhet.

Även det strategiska myndighetsövergripande säkerhetsarbetet behöver förstärkas i och med att ny verksamhet tillförs. För att hantera hot, trakasserier och annan otillbörlig påverkan via e-post och sociala medier behöver det strategiska och operativa arbetet tillföras särskild kompetens på området. Dessa resurser behövs från start. För museets verksamhet behövs handläggare med huvudansvar för säkerhet, bevakning, teknik, skyddsåtgärder, externa myndighetskontakter, samt för säkerhet och trygghet i den publika verksamheten i museet.

Temporära lokaler

Som framgår ovan ser SHM det som prioriterat att skapa en plats för samtal, reflektion och lärande i de temporära publika lokalerna, därtill behövs utrymmen för föremålshandling och kontorsytor. Initialt bedöms behovet av ytor vara cirka 1 600 kvadratmeter. SHM har i uppdraget arbetat med två olika scenarier. Beroende på om den tillfälliga lokalen uppfyller tillräckligt många av verksamhetskraven kan den fungera under antingen hela eller en del av den period det tar att utveckla den permanenta verksamheten.

Scenario 1 innebär att museet öppnar i externa, hyrda lokaler som inte uppfyller samtliga verksamhetskrav. I detta scenario kan till exempel café och större delen av lokalerna för samlingshantering avvakta till nästa steg i uppbyggnaden av museet.

Nästa steg är att flytta till en ny temporär lokal efter cirka två år, och som uppfyller fler krav och där verksamheten kan utvecklas under resterande del av fem- till åttaårsperioden innan en permanent lokal finns på plats. Projekteringen av en permanent lokal för museet i en befintlig eller ny byggnad påbörjas.

Scenario 2 innebär att SHM hyr temporära lokaler externt som uppfyller så många verksamhetskrav att inga större anpassningar krävs. Lokalerna nyttjas under hela uppbyggnadsfasen, det vill säga fem till åtta år.

Den permanenta lokalen iordningsställs i en befintlig byggnad (inflyttning inom cirka fem år) eller i en ny byggnad (vilket tar längre tid). En variant är att de tillfälliga lokaler som hyrs medger utveckling i form av om- och/eller tillbyggnad så att de kan omvandlas till permanent hemvist för museet.

SHM utreder flera konkreta lokaler för den temporära verksamheten. Det har visat sig vara svårt att bedöma framtida hyreskostnader med samma tillförlitlighet som före coronapandemin. Därför har SHM låtit ta fram en särskild prognos för marknadshyrornas utveckling i Stockholms innerstad och tullnära områden, samt beräkningar av kostnader för nödvändiga anpassningar och fasta driftskostnader.

Prognosen visar att delar av aktiviteten på hyresmarknaden avstannade i samband med coronapandemin våren 2020. Dock syns inte någon tydlig marknadspåverkan för kontorslokaler, mer än att den kraftiga stigning av hyresnivåer som funnits under några år har avstannat.

Branschnätverket Swedish Property Research Forum (SEPREF) tror på en sjunkande eller oförändrad hyresmarknad (SEPREF:s konsensusrapport, kvartal 2 2021 visar att 11 procent tror på stigande hyror, 56 procent tror på oförändrade hyror och 33 procent på sjunkande hyror). Fastighetsägarna har en fortsatt stark tilltro till att kunna bibehålla de senaste årens hyresnivåer.

Mot bakgrund av marknadsanalysen utgår SHM från att 2021 års hyresnivåer i Stockholms centrala och tullnära lägen kommer att gälla även för 2022. Årshyran för 1 600 kvadratmeter uppskattas till cirka 12,8 miljoner kronor inklusive de anpassningar som hyresvärden gör för verksamheten. För en centralt belägen lokal beräknas hyran ligga på cirka 6 500 kronor per kvadratmeter, till det kommer cirka 1 000 kr per kvadratmeter för specialanpassningar och ytterligare 350 kronor per kvadratmeter för el, värme och vatten.

Estimerad hyra för temporär lokal, enligt prognos för hyresnivå år 2022			
	Programyta (kvm)	kr/kvm	Lokalkostnad per år
Bashyra exkl. fastighetsskatt inkl. anpassning av kontor	1 633	6 500	10 614 500
Specialanpassning magasin, arkiv och utställningssal	1 633	1 000	1 633 000
El	1 633	100	163 300
Värme, kyla och vatten	1 633	250	408 250
TOTALT			12 819 050

Sveriges museum om Förintelsen – permanent verksamhet

En ny kunskapsnod har etablerats

Uppbyggnaden ska resultera i en permanent verksamhet. Efter fem till åtta år har museet flyttat in i permanenta lokaler i Stockholm. En basutställning och andra utställningar finns på plats. Museet är en nationell och internationell nod för kunskap med bas i forskning och med tillgång till såväl museets egna samlingar som andra aktörers resurser. En digital museiverksamhet bedrivs och fortsätter att utvecklas. Verksamheten når ut och bedrivs i samverkan med andra aktörer i landet och internationellt.

SHM:s förslag motsvarar den omfattning som museet minst bör ha mot bakgrund av föreslagen inriktning, ändamålsenlighet och kostnadseffektivitet enligt uppdraget. Uppbyggnaden kräver i stort sett full bemanning och bör vara lägstanivå även för det permanenta museet. Mer resurser möjliggör förstås ökad omfattning. Med mindre resurser kan endast en mycket begränsad verksamhet bedrivas. Ett rejält tillskott behövs till styr-, stöd- och kärnverksamhetsresurser för att SHM ska kunna utveckla och driva en mer omfattande verksamhet. Först när dessa behov har tillgodosetts kan myndigheten börja arbeta långsiktigt med att utveckla verksamhetens innehåll och samhällsroll.

Permanenta lokaler

Eftersom SHM har behövt koncentrera utredningen på lösningar för den temporära verksamheten måste arbetet med museets permanenta lokaler fortsätta. SHM har inga egna lokaler som kan nyttjas. Myndigheten har effektiviserat sina lokaler genom främst återlokalisering av Ekonomiska museet i kvarteret Krubban i Stockholm och ombyggnad av kontorslokalerna där. Övriga museer har inte heller tillgängliga lokaler, varför externa lokaler måste anpassas för ett nytt museum.

En tillräcklig och kostnadseffektiv lösning är att inrymma museet i en befintlig byggnad, som delvis byggs om till den märkesbyggnad som Sveriges museum om Förintelsen behöver. Etableringen går sannolikt snabbare än om en helt ny byggnad ska uppföras. Byggnaden behöver dock anpassas för att svara mot de verksamhetskrav som följer av SHM:s förslag. Dessa är desamma som för den temporära verksamheten. Arkiv och magasin bör ligga i anslutning till den publika verksamheten. Även kontorsutrymmena får gärna ligga i anslutning till de publika lokalerna för att främja kopplingar mellan olika verksamhetsdelar och samverkan. En permanent byggnad för museet bör omfatta minst 3 000 kvadratmeter.

Den befintliga byggnaden behöver således ges någon form av gestaltning som framhäver museet och tydligt markerar att detta är Sveriges museum om Förintelsen. Det kan till exempel vara en tillbyggnad eller annan lösning för museets entré som ger detta symbolvärde. Valet av byggnad och gestaltningen har även betydelse för att attrahera besökare, som kommer även för byggnadens skull.

Ett exempel är Judiska museet i Berlin, som bygger på mötet mellan ett äldre hus och en ny omfattande byggnation som inkorporerar många aspekter av historien direkt i arkitekturen. Liknande arkitektoniska idéer som kombinerar flera tidsepoker finns i det Militärhistoriska museet i Dresden, som inrymts i en av de få byggnaderna som stod kvar i staden efter andra världskriget. För att symbolisera brottet mellan dåtid och samtid har en skärva av glas byggts in i den äldre huskroppen. Skillnaden mellan dessa exempel är om det nybyggda dominerar eller om museet huvudsakligen inryms i den äldre byggnaden. SHM anser att det finns potential att skapa ett nytt besöksmål i Stockholm genom att huvudsakligen nyttja en befintlig byggnad och tillföra arkitektoniska detaljer när denna anpassas. På så sätt synliggörs mötet mellan Förintelsens historia och framtidens behov av att minnas och fortsätta att förändra samhället för att stärka demokratin.

Kostnaderna för att anpassa verksamheten är svåra att beräkna eftersom de beror på hur byggnaden är beskaffad och utrustad. En hyresvärd gör normalt anpassningar för hyresgästen och inkluderar kostnaderna i hyran. Vissa kostnader kommer SHM att ta, många av dem är inledningsvis i form av investeringar. Kostnaden påverkas också av det geografiska läget. En central placering ger högre hyra. SHM kan därför i nuläget endast ge en indikation på vilka kostnadsnivåer det kan komma att handla om. Hyreskostnaden bedöms bli cirka dubbelt så hög som för den temporära lokalen, det vill säga ungefär 25 miljoner kronor per år. SHM tror att det kan finnas intresse hos externa parter att bidra till investeringar i en permanent plats för museet. Denna fråga bör därför utredas vidare.

Befintliga externa lokaler föreslås alltså i första hand, men SHM är öppen även för att en ny byggnad uppförs. En fördel är att lokalerna då kan utformas på ett adekvat sätt från början och byggnaden ges ett tydligt och unikt symbolvärde genom sin utformning. En ny byggnad är en process på minst åtta år. Kostnaden beror på ambitionsnivån och hur mycket

regeringen vill avsätta för ändamålet. Även i detta fall kan det finnas intressenter som vill bidra med finansiering. Spannet för en märkesbyggnad är mycket stort.

Under utredningens gång har SHM mött ett stort intresse från externa aktörer och fått förslag på lokaler. Myndigheten har haft dialog med Statens fastighetsverk, Stockholms stads kulturlotsverksamhet och en rad privata fastighetsägare. Lokalfrågan för ett permanent museum bör utredas ytterligare. Förvaltningen av museets framtida byggnad behöver vara långsiktigt stabil.

Beräknade kostnader

Kostnader för verksamhet i temporära respektive permanenta lokaler

Verksamhet i temporära lokaler

Den sammanlagda kostnaden för uppbyggnaden beräknar SHM till mellan 67,7 och 91,2 miljoner kronor per år. Kostnadsfördelningen över åren utgår från myndighetens förslag att inrymma museet i en befintlig byggnad. I beräkningarna har SHM utgått från ett uppbyggnadsskede på fem år och att de permanenta lokalerna tas i bruk 2027.

Lokalkostnaden ligger på cirka 13 miljoner kronor år 2022. Från år 2023 ökar kostnaden till cirka 14 miljoner kronor till följd av att nya arkivutrymmen krävs för myndighetsarkivet och samlingen. Den högre totala kostnaden år 2027 på 91,2 miljoner kronor beror på att myndigheten tillfälligt kommer att ha hyreskostnader för både temporära och permanenta lokaler. Tillgång till båda lokalerna är en förutsättning för att kunna erbjuda temporär verksamhet samtidigt som de permanenta lokalerna iordningsställs inför öppning.

Antalet årsarbetskrafter varierar något över tid. Under uppbyggnadsfasen behövs förstärkning inom vissa kompetenser varefter antalet sjunker. År 2022 behövs drygt 40 årsarbetskrafter till en lönekostnad på 31 miljoner kronor. Åren 2023–2025 är behovet strax under 40 årsarbetskrafter till en kostnad på 30,4 miljoner kronor. Från år 2026 sjunker behovet till drygt 37 årsarbetskrafter och lönekostnaden till 28,6 miljoner kronor.

Övriga driftskostnader uppgår år 2022 till 21,5 miljoner kronor för att därefter ligga mellan 20,5 och 22 miljoner kronor.

Som redan nämnts kan flera kostnader för närvarande inte närmare beräknas, främst eftersom en specifik lokal för den temporära verksamheten ännu inte finns. Myndigheten har dock gjort ett grannlaga arbete med att ta fram väl underbyggda beräkningar utifrån underlag, utredningar och erfarenhet. De uppgifter som lämnas i redovisningen ger en god bild av resursbehoven. SHM kommer att återkomma i budgetunderlagen med uppdaterade uppgifter under kommande år.

Pris- och löneomräkning ingår inte i uppgifterna.

Verksamhet i permanenta lokaler

Eftersom den permanenta verksamheten ligger flera år framåt i tiden bör alla kostnader ses som indikationer. Även i detta fall är det svårt att närmare beräkna och uppskatta kostnader innan en permanent lokal finns.

Den sammanlagda kostnaden uppgår till cirka 80 miljoner kronor per år. Antalet årsarbetskrafter för fast anställd personal uppgår till drygt 37 från och med 2026. Därtill behöver museet medel för tillfälligt anställd personal, främst för skolverksamheten. Behovet av extra personal under sommaren bedöms vara begränsat på grund av museets inriktning och verksamhet. Total lönekostnad är 28,6 miljoner kronor per år.

Övriga driftskostnader ligger mellan 20,5 och 21,8 miljoner kronor.

Som framgår ovan uppskattas hyreskostnaden för 3 000 kvadratmeter till cirka 25 miljoner kronor per år.

Kvalitetssäkrade beräkningar kan inte göras förrän konkreta byggnader utreds och programhandlingar tas fram för de befintliga förutsättningarna i respektive byggnad.

Kostnaderna i förhållande till betänkandet

SHM:s förslag överstiger det antal årsarbetskrafter och de driftskostnader för permanent verksamhet som presenteras i betänkandet 2020. Enligt betänkandet bör museet fullt utbyggt ha resursbehov om totalt 63 miljoner kronor om museet inrättas som en ny myndighet. Om museet inordnas i en befintlig myndighet är resursbehovet 54 miljoner kronor. Utredaren räknar med 26 årsarbetskrafter för permanent verksamhet i en ny myndighet till en lönekostnad om ca 22 miljoner kronor. 22 årsarbetskrafter anses behövas om museet inrättas i en befintlig myndighet. Lönekostnaden beräknas då bli ca 17,5 miljoner kronor. Betänkandet exemplifierar också motsvarande volym i andra organisationer, bland annat att FLH 2018 hade 32 årsarbetskrafter medan Statens försvarshistoriska museer drevs av 65 årsarbeten.

Skillnaden mellan SHM:s beräkningar och utredningens har flera förklaringar. SHM noterar att uppgifterna i betänkandet inte inkluderar alla de resurser som behövs för att bedriva museiverksamhet. Betänkandet har utgått från att den inledande verksamheten och dess personalresurser ska vara relativt begränsade, samt att museet kan växa över tid. SHM:s erfarenhet är att det behövs omfattande resurser just i ett uppstartsskede. SHM bedömer också att den verksamhet som myndigheten föreslår i temporära lokaler är i behov av i det närmaste samma slags personalresurser som i en permanent museiverksamhet. Som framgår av avsnittet ovan krävs även flera olika typer av kompetenser för såväl stöd- som kärnverksamhet. Det som blir en högre kostnad för ett framtida permanent museum är främst hyra och drift.

Vidare måste SHM:s specifika förutsättningar beaktas vad gäller befintliga resurser. Som nämnts behöver nästan samtliga verksamhetsstödande funktioner förstärkas. Möjligheter till samordningsvinster finns, men inte i den utsträckning som antas i betänkandet. Flera av de förstärkningar SHM behöver följer av att myndigheten blir ännu större, vilket kräver att styr- och stödfunktionerna utökas (inom HR, upphandling, arkiv, registratur, fastigheter, säkerhet och trygghet, IT, samt ledningsresurs inom samlingsförvaltning). Totalt rör det sig om sex årsarbetskrafter som utgör sådana "tröskeltjänster".

Betänkandet tycks utgå från en traditionell fysisk verksamhet. Digital verksamhet och resursbehov för denna verksamhetsdel finns i princip inte med. En framgångsrik digital

verksamhet som når ut kräver dessutom flera olika slags kompetenser, inte enbart kommunikatörer.

De nya samlingarna som byggs upp kommer att vara myndighetens minsta. Att skapa och tillgängliga göra en ny samling är emellertid resurskrävande och behöver genomföras av fler kompetenser utöver de resurser i form av konservatorer och intendenterna som anges i betänkandet. Det är angeläget även mot bakgrund av att SHM inte har förutsättningar att fullgöra sitt instruktionsenliga uppdrag att förvalta myndighetens befintliga samlingar, vilket även Statskontoret konstaterar i sin myndighetsanalys (Statskontoret 2020:4).

SHM noterar vidare att driftkostnader utöver hyra och löner inte har beräknats, endast uppskattats. I betänkandet anges den för en ny byggnad uppgå till ca 20 miljoner kronor per år. SHM:s utredning visar på en årlig hyreskostnad om minst 25 miljoner kronor.

Slutsatsen är att beräkningarna i betänkandet inte tar höjd för alla de kostnader som en museiverksamhet kräver. De överensstämmer inte med SHM:s faktiska resursbehov utifrån myndighetens specifika förutsättningar för ett inordnat av en ytterligare verksamhet. Betänkandet bör inte utgöra grund för regeringens anslagstilldelning. Anslagsnivåerna i beräkningen är otillräckliga, och i det fall regeringen skulle basera anslagstilldelningen på dem kan endast en mer begränsad verksamhet byggas upp och bedrivas.

Intäkter

SHM utgår från att samma villkor för avgifter gäller för det nya museet som för myndigheten i övrigt. Eftersom det är svårt att förutse hur stora intäkterna kommer att bli för den nya verksamheten har SHM valt att inte ange några summor i den bilagda budgeten.

Mot bakgrund av det stora intresset för det nya museet är det inte orimligt att externa parter vill bidra ekonomiskt eller på annat sätt till verksamheten. SHM har extern finansiering för andra delar av verksamhet i dag och erfarenhet av olika former och lösningar för tillskott till verksamhetens samlade finansiering. Hur donationer och annat stöd till det nya museet ska tas om hand behöver myndigheten utreda.

Att inrätta ett nytt museum är ett stort åtagande för samhället. När en byggnad dessutom ska byggas, alternativt byggas om eller till, finns potential att involvera flera intressenter som vill engagera sig i och vara delaktiga i uppbygganden utifrån museets samhällsroll. Detta skulle stärka museets möjligheter att växa till en betydelsefull institution för besök, kunskapsutbyte och lärande.

Uppgifter i regleringsbrevet

Anslag

Mot bakgrund av kostnaderna för uppbyggnaden behöver 67,7 miljoner kronor tillföras myndighetens ramanslag för år 2022. SHM kan behöva återkomma till regeringen om vissa kostnader för lokaler för den temporära verksamheten. För kostnaderna från och med 2023 kan SHM återkomma med uppdaterade uppgifter i budgetunderlaget för åren 2023–2025.

Låneram

De verksamhetsinvesteringar som SHM behöver göra avser kostnader för utställningar, säkerhet, lokalinredning och samlingsförvaltning. För år 2022 behöver låneramen vara totalt 75 miljoner kronor, vilket också är den preliminära bedömningen för behovet åren 2023–2026. SHM återkommer med uppdaterade uppgifter i nästa års budgetunderlag.

Räntekontokredit

Myndighetens räntekontokredit på räntekontot i Riksgäldskontoret uppgår år 2021 till 100 miljoner kronor. För budgetåren 2022–2024 föreslås den ligga kvar på samma nivå.

Anslagskredit och anslagssparande

SHM föreslår att befintliga finansiella villkor fortsätter att gälla för perioden 2022–2024, förutsatt att myndigheten får anslagsförstärkningarna.

Avgiftsbelagd verksamhet och bidrag

Eftersom verksamheten är ny kan SHM inte beräkna intäkter från avgiftsbelagd verksamhet och bidrag.

Referenser

- Bruchfeld 2020. Should “the Holocaust” be discarded, or what’s in a name? Historiography(-ies), memory(-ies) and metanarrative(s). I: *Holocaust Remembrance and Representation Documentation from a Research Conference. Research anthology of the Inquiry on a Museum about the Holocaust*. (SOU: 2020:21).
- Förordningen med instruktion för Forum för levande historia. SFS 2007:1197.
- Förordningen med instruktion för Statens historiska museer. SFS 2014:1197.
- IHRA 2000. Stockholmsdeklarationen.
- IHRA 2012. International Memorial Museums Charter.
- IHRA 2012. Working Definition of Holocaust-related Materials.
- IHRA 2020. Ministerdeklaration.
- Museilag. SFS 2017:563.
- Myndighetsförordning. SFS 2007:515.
- RA-FS 2013:4. Riksarkivets föreskrifter och allmänna råd om arkivlokaler.
- Regeringsbrev för Forum för levande historia år 2021. Ändringsbeslut 2021-03-18.
- SEPREF 2021. *Konsensusprognos Q2. Sammanställning av resultat*. Stockholm: SEPREF.
- SOU 2021:21. *Sveriges museum om Förintelsen*. Stockholm: Kulturdepartementet.
- Statskontoret 2014. *Myndigheternas ledningsformer – en kartläggning och analys (2014:4)*. Stockholm: Statskontoret.
- Statskontoret 2020: *Myndighetsanalys av Statens historiska museer (2020:8)*. Stockholm: Statskontoret.
- Thor Tureby & Wagrell 2021. *Vittnesmål från Förintelsens överlevande 1939–2020*. Stockholm: Forum för levande historia.

Bilagor

Bilaga 1. Förslag till förordning med instruktion för Statens historiska museer

Utifrån de bedömningar och förslag som presenteras i skrivelsen föreslår SHM följande instruktionstext:

Uppgifter

1 § Statens historiska museer har till uppgift att främja kunskapen om och intresset för Sveriges historia och att bevara och utveckla det kulturarv som myndigheten förvaltar. Myndigheten ska verka för att dess verksamhet ska vara en angelägenhet för alla människor i samhället.

I myndigheten ingår Statens historiska museum, Livrustkammaren, Kungl. myntkabinettet - Sveriges ekonomiska museum, *Sveriges museum om Förintelsen* och Skoklosters slott.

Myndigheten förvaltar Stiftelsen Hallwylska museet.
Förordning (2017:1261).

2 § Statens historiska museers verksamhetsområde är *främst* Sveriges historia, *huvudsakligen* byggd främst på de samlingar som myndigheten förvaltar. Förordning (2017:1261).

3 § Samlingsområdet för Statens historiska museum omfattar främst arkeologiskt material samt kyrklig konsthistoria.

Samlingsområdet för Livrustkammaren omfattar föremål från den forna arsenalen, de kungliga livrust-, kläd- och skattkamrarna och hovstallet samt jämförbara föremålsgrupper av främst personhistorisk karaktär.

Samlingsområdet för Kungl. myntkabinettet - Sveriges ekonomiska museum omfattar mynt och andra betalningsmedel samt medaljer och andra föremål med numismatisk eller finanshistorisk anknytning.

Samlingsområdet för Sveriges museum om Förintelsen omfattar föremål, dokument, fotografier, filmer, ljudupptagningar som belyser Förintelsens historiska sammanhang, vittnesmål från överlevande av Förintelsen samt från deras anhöriga och efterlevande, med anknytning till Sverige.

De samlingar som hör till Skoklosters slott omfattar företrädesvis konst, konsthantverk, vapen, möbler och annan inredning samt boksamlingar med anknytning till slottsbyggnaden och dess användning. Förordning (2017:1261).

4 § Myndigheten ska bedriva arkeologisk uppdragsverksamhet.

5 § Myndigheten ska särskilt

1. vårda, förteckna, vetenskapligt bearbeta och genom nyförvärv berika de samlingar som har anförtrotts myndigheten,
2. förvalta och vårda de fornfynd som Riksantikvarieämbetet beslutar att tillföra myndigheten,

3. hålla ett urval av samlingarna tillgängligt för allmänheten samt bedriva utställningsverksamhet och annan pedagogisk verksamhet,
4. stödja regionala och lokala museer inom sitt verksamhetsområde,
5. verka för ökad kunskap grundad på forskning och samverkan med andra, exempelvis universitet och högskolor, och förmedla kunskap inom sitt verksamhetsområde, och
6. bedriva internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete. Förordning (2017:1261).

6 § Myndigheten ska rapportera uppgifter om sin besöksutveckling till Myndigheten för kulturanalys.
Myndigheterna ska samråda om vilken rapportering som behövs.

7 § Myndigheten ska följa upp det regionala utfallet av sin verksamhet och rapportera det till Statens kulturråd.
Myndigheterna ska samråda om vilken rapportering som behövs.

8 § Utöver de uppgifter som myndigheten har enligt 1-7 §§ får den tillhandahålla varor samt åta sig att utföra undersökningar, utredningar och andra tjänster inom sitt verksamhetsområde.

Samverkan

9 § Myndighetens samverkan med myndigheter och andra aktörer ska omfatta det civila samhällets organisationer. *Myndigheten ska samverka med Forum för levande historia för att främja högtidlighållandet av Förintelsens minnesdag.*

Ledning

10 § Myndigheten leds av en myndighetschef.

11 § Vid myndigheten ska det finnas ett insynsråd som består av högst *sju* ledamöter.

Anställningar och uppdrag

12 § Överintendenten är myndighetschef.

Personalansvarsnämnd

13 § Vid myndigheten ska det finnas en personalansvarsnämnd.

Tillämpligheten av vissa förordningar

14 § Myndigheten ska tillämpa personalföreträdarförordningen (1987:1101).

Avgifter

15 § När myndigheten utför de uppgifter som anges i 5 § 3 och 4 får den ta ut avgifter för verksamheten inom ramen för full kostnadstäckning. Avgifternas storlek bestäms av myndigheten, utom i de fall som avses i 15 § avgiftsförordningen (1992:191).

Myndigheten får disponera avgiftsinkomsterna.

Statens historiska museum, Livrustkammaren, Kungl. myntkabinettet - Sveriges ekonomiska museum, Skoklosters slott, *Sveriges museum om Förintelsen* och Hallwylska museet ska ha fri entré till utställningar i de egna lokalerna. Om det finns skäl får dock myndigheten ta ut avgifter för vissa tillfälliga utställningar i de egna lokalerna. För barn och

unga upp till 19 år ska myndigheten dock ha fri entré till alla utställningar. Förordning (2018:117).

16 § För verksamhet som anges i 4 och 8 §§ ska myndigheten ta ut avgifter motsvarande full kostnadstäckning. Avgifternas storlek bestäms av myndigheten, utom i de fall som avses i 15 § avgiftsförordningen.

Myndigheten får disponera avgiftsinkomsterna.

Undantag från myndighetsförordningen

17 § Följande bestämmelse i myndighetsförordningen (2007:515) ska inte tillämpas på myndigheten:

29 § om ärendeförteckning.

Bilaga 2. Budgetförslag

Förslag till finansiering av Sveriges museum om Förintelsen (tkr)

Budgeterade kostnader	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Personalkostnader	30 964	30 434	30 434	30 434	28 611	28 611	28 611	28 611	28 611
Lokalkostnader	13 050	14 050	14 050	14 050	14 050	39 050	26 420	26 420	26 420
Övriga driftkostnader	21 949	21 576	20 991	21 793	20 986	21 316	21 793	20 516	20 516
Finansiella kostnader	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Avskrivningskostnader	1 733	3 578	3 628	3 636	3 645	2 222	4 273	4 203	4 109
Summa	67 696	69 638	69 103	69 913	67 292	91 200	81 096	79 751	79 657
Behov utökning av ramanslag (uo 17:08:01, ap. 1)	67 696	69 638	69 103	69 913	67 292	91 200	81 096	79 751	79 657

Låneram och räntor för verksamhetsinvesteringar	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
IB lån i Riksgäldskontoret	55 000	71 179	70 433	69 887	69 333	69 770	80 430	87 184	84 163
Nyupplåning (+)	30 710	15 630	15 880	15 880	16 880	25 680	23 825	13 980	13 980
Amorteringar (-)	14 531	16 376	16 426	16 434	16 443	15 020	17 071	17 001	16 907
UB lån i Riksgäldskontoret	71 179	70 433	69 887	69 333	69 770	80 430	87 184	84 163	81 236
Beslutad/föreslagen låneram	75 000	75 000	75 000	75 000	75 000	85 000	90 000	90 000	85 000

Bilaga 3. Informations- och dialogmöte den 31 maj 2021

Informations- och dialogmöte om inrättandet av Sveriges museum om Förintelsen

Den 31 maj 2021 genomförde Statens historiska museer ett informations- och dialogmöte om inrättandet av Sveriges museum om Förintelsen. Syftet var att informera om uppdraget och arbetet med att skapa ett nytt museum, samt inhämta idéer, tips och önskemål för en framtida verksamhet från intressenter och potentiella samarbetsparter.

På mötet deltog ett 70-tal personer från bland annat det judiska och romska civilsamhället, forskningsinstitutioner, arkiv, museer och länsmuseernas samarbetsråd.

Överintendenten vid Statens historiska museer Maria Jansén samt utredaren och museichefen Katherine Hauptman informerade om syftet med dialogmötet, samt processen med att omhänderta uppdraget att lämna förslag till inrättandet av Sveriges museum om Förintelsen.

Avdelningschefen vid Forum för levande historia Erika Aronowitsch informerade om Forum för levande historias uppdrag från regeringen att starta insamlingen till det nya museet. Forum för levande historia ska, som ett led i inrättandet av Sveriges museum om Förintelsen, samla in föremål, berättelser, dokument och arkivmaterial från överlevande och deras liv i Sverige. Utöver detta ska Forum för levande historia göra en kartläggning av befintliga samlingar som innehåller information om överlevande med anknytning till Sverige eller material från deras liv i Sverige. Arbetet ska göras i dialog med Statens historiska museer.

Därefter följde gruppdiskussioner där deltagarna var indelade i grupper om ca 8 personer för att diskutera två frågor; Hur kan det framtida museet om Förintelsen i Sverige involvera och beröra så många som möjligt? Vilka är de viktigaste uppgifterna för museet?

Under gruppdiskussionerna framkom synpunkter av stor bredd, som utan inbördes ordning grupperas och redovisas i punktform nedan. SHM har endast sammanfattat materialet i denna bilaga, inte analyserat det.

Museets inriktning

- Förintelsen ska inte enbart betraktas som en historisk händelse och något som hänt i det förflutna. Lyft betydelsen i ett nutidsperspektiv och koppla Förintelsen till en modern kontext.
- Glöm inte att Förintelsen handlar om de som inte överlevde. De överlevande är få, de var barn och unga vilket ger speciella erfarenheter som inte kan generaliseras till alla dem som inte överlevde.
- Viktigt att ge förövarna agens, det är inte offren som kan förklara varför Förintelsen inträffade. Det är en pedagogisk utmaning.

- Förintelsen ska inte reduceras till ett budskap om något annat. Det finns en tendens att göra Förintelsen till utgångspunkten för alla slags offer oavsett tid, rum och sammanhang.
- Det är bra att utgå från levnadsöden och hela liv, inte bara vad som hände ett offer.
- Hur har den romska förintelsen beaktats? Försummad historia. Vems historia är Förintelsen?
- Det måste finnas rum för perspektiv som lyfter fram hur personer med funktionshinder drabbades av Aktion T4.
- Vittnesmålen kan få en för stark roll, då finns risk för att det blir faktafel om de historiska sambanden.
- Viktigt att museet skildrar Förintelsen som helhet, inte dela upp olika grupper i separata berättelser. Värdefullt om forskning och forskningsfrågor kan växa fram i dialog med olika målgrupper. Viktigt att inte avgränsa för hårt i tid heller, utan se till hela livsberättelser. Vad har Förintelsen till exempel betytt för människor senare i livet?
- Kan museet ha en avdelning för utbildning?
- Önskemål att museet kan bidra till attitydförändringar i dagens samhälle.

Forskningsperspektiv

- Viktigt att koppla in forskare och aktuell forskning tidigt i processen med museet.
- Ta in internationell kompetens och samarbeta brett och transparent. Ur forskarperspektiv ska de stora sammanhangen och Förintelsens historia lyftas fram, detta får inte överskuggas av enskilda berättelser.
- Det är viktigt med forskning om romers historia och utbildning om folkmordet på romerna inom ramen för museet. Romska organisationer driver forskning och det hittas än i dag nya massgravar för romer som inte är utmärkta och där frid inte har lyst över dem. Flera folkmord på romer har följt efter Förintelsen, samt deportationer och diskriminering.
- Kritisk kunskap om rasism och antisemitism är viktigt. Viktigt med forskningsanknytning bland annat för att diskutera och problematisera begrepp.

Begreppsdefinition

- Hur kan museet säkerställa att begrepp och frågeställningar inte politiseras? Här är det viktigt med transparens kring forskning och olika narrativ.
- Det finns en sammanblandning av begrepp inom Förintelsen respektive folkmord, brott mot mänskligheten osv. Detta är frågor som blir centrala för museet att diskutera.
- Förintelsedefinitionen exkluderar romer. Det finns uppfattningar hos några om att den definitionen bör inkludera alla grupper. Samtidigt finns uppfattningen hos andra om att Förintelsedefinitionen ska hållas specifik och stringent i betydelsen folkmordet på Europas judar. Fler folkmord ingår i händelserna inom Förintelsen, däribland folkmordet på romer.
- Verksamheten måste ha en ram som utgår från forskarnas definition av Förintelsen och relaterade händelser.

Sveriges roll i förhållande till Förintelsen

- Hur knyter vi an till Sverige och hur berör Förintelsen och vad som hände före, under och efter andra världskriget, svensk historia? Museet bör problematisera Sveriges roll och agerande under Förintelsen.
- Sverige hade en dubbel roll, till exempel stoppades människor vid gränsen, samtidigt som andra togs emot. Även Norge hade dubbla roller och hjälpte hemmafronten innan andra grupper från koncentrationslägren.
- Sverige i relation till Förintelsen. Vilka ideologier fanns i Sverige parallellt med Förintelsen? Vilken relation hade de till Förintelsen?
- Viktigt att lyfta fram Sveriges problematiska hållning till Nazityskland.
- Lyft upp svenska statens inblandning och agerande under andra världskriget.
- Viktigt med utgångspunkten att förvalta och förmedla Sveriges relation till Förintelsen.

Människors roller under Förintelsen

- De olika kategorierna: offer, förövare, hjälpare, likgiltiga är problematiska att använda. Personer kan till exempel vara både förövare och hjälpare i olika situationer.
- Viktigt att uppmärksamma förövare och bystanders också för att förstå hur människor agerade och samverkade.
- Vissa hjälpare tog betalt. I vissa fall finns ingen tydlig gräns mellan förövare, hjälpare och offer.

Samlingar

- Arbetet med samlingar kan vara en katalysator för samtal.
- Hur kan museet bidra till att rädda det material som redan finns insamlat? Det behöver inventeras och tas omhand för att inte förstöras, till exempel magnetband, plaster osv.
- Viktigt att uppmärksamma de eventuella föremål som finns utomlands (bland annat nämndes en föremålssamling som Paul Levine samlat ihop och som finns i Berlin). Det kan finnas fler material och vittnesmål/historier som utlandssvenskar kan bidra med.
- Viktigt att lyfta civilsamhället och individuella exempel, hjälpare och goda förebilder i samlingsmaterialet.
- Insamlingen kräver enorma arbetsinsatser. Viktigt med flera perspektiv och representation i samlingarna. Det finns mer material i olika svenska arkiv, till exempel Arbetarrörelsens arkiv, men en stor del är inte kategoriserat som Förintelsehistoria. Här finns ett stort arbete att göra.
- Polismuseet/polismyndigheten har också material och kan vara en resurs.

Samverkan – nya samarbeten

- Det bör finnas en romsk arbetsgrupp för internationellt arbete. I museets rådgivande organ bör också finnas representation från olika grupper.

- Viktigt att arbeta med folkbildningsförbunden runt om i landet.
- Museet bör föra samtal lokalt med olika aktörer inom civilsamhället.
- Prata med invandrarorganisationer och organisationer för grupper där medlemmarna kanske inte har utbildning som inbegriper Förintelsen.
- Museet måste nå andra grupper i samhället, inte bara de "traditionella" som alltid medverkar i liknande sammanhang när det handlar om Förintelsen. "Vi måste nå de vi aldrig träffar annars." Här kan ledorden vara uppsökande och dialog för att inkludera fler.

Samverkan – befintliga nätverk och organisationer

- Viktigt att det är många organisationer som arbetar med Förintelsehistoria. Fundera över hur vi kan komplettera och stärka varandra.
- Museet bör använda befintliga nätverk.
- Viktigt att samarbeta internationellt, inte minst med Yad Vashem som har mycket erfarenhet och kunskap. Viktigt att berörda som arbetar med Förintelsen blir involverade. Utvidgad målgruppsanalys är viktigt, liksom transparens rörande det urval som görs.
- Judiska museet är en viktig part för SHM. Vi bör inte konkurrera utan samverka. Viktigt att tydligt definiera syfte, mål, angreppssätt.
- Hur ska museet förhålla sig till det stora engagemanget som redan finns? Det är vanligt i flera organisationer att till exempel arrangera resor till koncentrationsläger.

Museets uppbyggnadsperiod

- Starten för det nya museet, även när den tillfälliga utställningen öppnar, är otroligt viktig. Att museet redan då har en inriktning och definierade målgrupper klara.
- Museet bör vara ett nav för många olika aktörer.
- Det är viktigt att arbeta med och till, inte bara om en grupp när innehåll produceras. Delaktighet och transparens är viktiga arbetssätt.
- Museet bör vara en mötesplats som förmedlar kunskap ur olika perspektiv
- Inför att FLH inrättades ville de som jobbade med detta lära sig och förstå, inte göra en traditionell verksamhet De började med att lyssna på behov. SHM bör göra något likande.
- Viktigt med en instruktion och ett expertråd. Vilken skillnad är det få ett regeringsuppdrag från Kulturdepartementet respektive från Utbildningsdepartementet?

Verksamheten

- Viktigt att bena ut vad museet vill uppnå. Vilka är sammanhangen för olika slags vittnesmål? Etiska aspekter? Museet måste jobba med flera perspektiv från mikro till makro. Det är viktigt med kreativitet och innovation.
- Skapa spännande scenografier, samarbeta med teatrar. Interaktion, upplevelser och känslouttryck är viktigt. Inspireras av Yad Vashem, US Holocaust Museum i Washington med flera. Glöm inte romsk historia.
- Det besökarna kan komma tillbaka för är nya utställningar, samt program och att få se autentiska föremål. Museet bör ha ett nationellt uppdrag.
- För lärare finns inget om Förtalsen i läroplanen. Det bygger på deras enskilda intresse. Därför behövs också mer forskning om vad som händer i klassrummet och fler kopplingar mellan forskning och utbildning.
- Interaktivitet viktigt för att inkludera/möta besökare och göra det tillgängligt för många.

Målgrupper

- Målgrupper bör vara föräldrar och lärare.
- Fokus när det gäller pedagogiken på det nya museet. Att definiera målgrupper och att till exempel nå ut även till föräldrar och hela familjer, inte bara skolklasser och lärare.
- Vilka är besökargrupperna – mer än skolan?
- Föräldrar är viktiga som målgrupp.

Lokal

- Det finns utmaningar med att inrymma museet i en lokal på stan. Kommer besökarna vilja komma tillbaka eller är det ett museum en besöker en gång? Därför är det viktigt med samarbeten och att nyttja flera platser runt om i Sverige.

Skriftliga synpunkter

Under dialogmötet efterfrågade SHM även skriftliga synpunkter. Ett tiotal sådana har inkommit efter mötet. De huvudsakliga synpunkterna innefattar vikten av att beakta forskningsperspektiv i museets verksamhet, samt konkreta förslag om vad museet kan innehålla, lämpliga lokaler och att museet ska bli ett attraktivt besöksmål.